

Lokala insatser mot våldsbejakande politisk extremism

EN EXEMPELSKRIFT

Sveriges
Kommuner
och Landsting

Lokala insatser mot våldsbejakande politisk extremism

EN EXEMPELSKRIFT

Upplysningar om innehållet:
Ann-Sofie Eriksson, Ann-Sofie.Eriksson@skl.se

© Sveriges Kommuner och Landsting, 2010
ISBN: 978-91-7164-591-3

Text: Bygger på intervjuer gjorda av Agneta Blom, Josefine Dos Santos,
Anna-Lena Lodenius, Lena Norberg och Kenneth Ritzén.

Foto: Omslag Matton, s 6 Mikael Andersson/Nordic Photos, s 14
Gunilla Lundström/Nordic Photos, s 29 Jan Nordström/Nordic Photos
och s 36 Mikael Andersson/Nordic Photos.

Produktion: Kombinera

Tryck: Edita, november 2010

Förord

I september 1995 samlades 400 högerextremister i värmländska Deje för en vitmaktkonsert. Närvaron av högerextrema personer medförde en dramatisk ökning av våld och kriminalitet i det lilla samhället, och som en reaktion bildades Brottsförebyggande Centrum i Värmland. De riktade bland annat preventiva insatser mot personer i vit maktmiljön och individer som riskerar att dras till de destruktiva grupperingarna. Genom långsiktighet, klart definierade mål och samordning av samhällets alla resurser effektiviserade Värmland sitt brottförebyggande arbete.

I slutet av nittiotalet lockade en grupp högerextremister i Jönköping även till sig Antifascistisk ungdom och omfattande problem kopplat till politisk extremism uppstod. Skola, fritidsverksamhet och socialtjänsten etablerade tidigt en stärkt samverkan för att bemöta utmaningarna. Gruppverksamheter för ungdomar och föräldrar, studiedagar och uppsökande arbete är exempel på åtgärder som vidtogs i kommunen.

Under de senaste åren har vi även sett rekrytering av ungdomar till extremistiska islamistiska grupperingar och en ökad radikalisering, bland annat i Stockholms Rinkeby och Malmös Rosengård. För att kunna visa exakt hur problembilden ser ut, har regeringen under året givit Säkerhetspolisen i uppdrag att undersöka förekomsten av våldsbejakande extremistisk islamism i Sverige. Uppdraget kommer att redovisas i december 2010. Idag saknas verksamhet med specifikt fokus på att bemöta eller hantera våldbejakande islamistisk extremism, arbetet inriktar sig istället på förebyggande arbete och framgångsfaktorerna är nätverk och relationsbyggande.

Kommunerna har alla mött olika utmaningar men framgångsfaktorerna har visat sig vara desamma: dialog, samverkan och att arbeta inkluderande.

I en levande demokrati där individens möjligheter till inflytande och de mänskliga rättigheterna respekteras, är det inte berättigat att använda våld – eller hot om våld – för att hindra eller inskränka en annan individs möjligheter att delta i ett öppet demokratiskt samhälle. Det är ett hot mot demokratin, det är ett hot mot de mänskliga rättigheterna och det vill vi arbeta för att bekämpa.

På uppdrag av regeringen sammanställde Brottsförebyggande rådet och Sakerhetspolisen 2009 en rapport om våldsam extremism i Sverige inom vit maktmiljön och den autonoma miljön. I rapporten framgick det att kommuner och lokala samverkansorgan har initierat flera framgångsrika lokala initiativ för att motverka våld och politisk extremism, men åtgärderna har aldrig sammanställts.

I den skrift som du nu håller i din hand, har Sveriges Kommuner och Landsting, med finansiering av regeringen, sammanställt åskådliggörande exempel från Sverige och andra länder i Europa på hur man lokalt kan förebygga och bemöta våldsbejakande extremism som främjar och förespråkar våld i politiskt syfte eller som utgör ett hot mot enskildas fri- och rättigheter. Kommuner, landsting, regioner och myndigheter inom sakområdet som har behov av att arbeta förebyggande mot extremism ges härigenom möjligheten att ta del lokala erfarenheter av sådana åtgärder.

Exempelsamlingen bygger på intervjuer genomförda av: Agneta Blom, Josefine Dos Santos, Anna-Lena Lodenius, Lena Norberg och Kenneth Ritzén. Styrgrupp för projektet har varit Gunilla Glasare, Sveriges Kommuner och Landsting, Avdelningen för tillväxt och samhällsbyggnad och Marcus Brixskiöld, Regeringskansliet, Demokratienheten.

Stockholm i november 2010

Birgitta Ohlsson
Demokratiminister

Anders Knape
*Ordförande
Sveriges Kommuner och Landsting*

Innehåll

- 7 Inledning och bakgrund
- 12 Att lära, utmanas och inspireras av andra
- 15 Lokala insatser mot våldsbejakande politisk extremism – elva exempel
- 15 Region Värmland – samverkan utan onödig byråkrati
- 16 Karlskrona – med engagerade politiker i tåten
- 17 Trollhättan – samverkan mot gängmotsättningar
- 19 Jönköping – enträget fältarbete i det tysta
- 20 Lund – med ökat ungdomsinflytande i fokus
- 21 Malmö och Stockholm – förebyggande samarbeten i utsatta stadsdelar
- 22 Øvre Eiker – starkt medborgarengagemang leder vägen
- 23 Winschoten – personlig intervention mot ungdomar i högerextrema kretsar
- 25 Berlin – mobila rådgivningsteam för hjälp till självhjälp
- 26 Köpenhamn – föregångare till nationell handlingsplan mot politisk extremism
- 27 Amsterdam – målgruppsanalys leder vägen för lokala insatser
- 28 Sammanfattning
- 30 **Med fokus på det gemensamma – initiativ för stärkt lokal dialog och social sammanhållning**
- 31 Järvalyftet och Järvaandan – ny identitet och stolthet
- 32 Botkyrka – med mångfalden som styrka
- 32 Malmö – ett handlingsprogram för välfärd till alla
- 33 Interkulturellt och interreligiöst råd i Örebro
- 34 Projektet Guds hus – gemensam mötesplats för muslimer och kristna
- 34 Byrån för lika rättigheter – kostnadsfri rådgivning mot diskriminering
- 34 Kista Folkhögskola – stöd för en svenskmuslimsk identitet
- 35 Ibn Rushd – för stärkt kunskap om islam
- 35 Sammanfattning
- 37 **Generella lärdomar och framgångsfaktorer**
- 41 Lästips för ytterligare fördjupning

Inledning och bakgrund

Alla kommuner är unika men har samtidigt mycket gemensamt. Den här exempelskriften syftar till att ge stöd till kommuner, regioner, föreningar eller andra aktörer som vill stärka sitt arbete mot våldbejakande politisk extremism. De insatser som beskrivs ska kunna fungera som underlag för samtal och erfarenhetsutbyten och ge konkreta tips på hur lokalt arbete mot politisk extremism kan se ut.

Bakgrund

Regeringen har de senaste åren intensifierat sitt arbete mot våldsbekämpande politisk extremism. Stärkt kunskapsuppbyggnad har varit en förutsättning för att kunna vidta träffsäkra åtgärder mot grupper och individer som använder hot och våld i syfte att uppnå politiska mål och främja förebyggande insatser.

Förra året kom exempelvis rapporten *Våldsamt politisk extremism* från Säkerhetspolisen (SÄPO) och Brottsförebyggande rådet (Brå) och Försvarshögskolans rapport *Hot mot demokrati och värdegrund*. De visar på de utmaningar som finns i Sverige kopplade till våldsbekämpande politisk extremism från vitmaktrörelsen, vänsterautonoma miljöer och extremistiska islamistiska grupperingar och pekar också på fortsatta utvecklingsbehov och kunskapsluckor.

Slutsatser i SÄPO:s och Brå:s rapport ledde bland annat till att regeringen gav Ungdomsstyrelsen i uppdrag att undersöka förekomst och behov av så kallad avhoppbarverksamhet som stödjer personer som vill lämna eller har

lämnat grupper som främjar hot och våld för att uppnå politiska mål.¹ Regeringen uppdrog också till Säkerhetspolisen att sammanställa en rapport om våldsbejakande islamistisk extremism i Sverige.²

Ytterligare ett område där behov av ökad kunskap och stärkt erfarenhetsutbyte har kunnat identifieras. Det handlar om vilka lokala åtgärder som är verkningsfulla i kampen mot våldsamt politisk extremism. Av den anledningen har Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) beviljats medel för att åskådliggöra exempel på hur extremism i lokalsamhället kan motverkas och bemötas.³ Följande exempelskrift är resultatet av vårt arbete med uppdraget.

Exempelskriftens innehåll

Skriften inleds med en övergripande orientering i de begrepp och definitioner som är förknippade med våldsbejakande politisk extremism och arbetet mot politisk extremism. Ett kort avsnitt om framväxt, förekomst och organisering av olika grupper som främjar hot och våld för att uppnå politiska mål finns också med i detta inledande kapitel. Därefter följer ett kapitel om på vilka sätt vi hoppas att skriften ska vara ett stöd för dig som arbetar på lokal och regional nivå eller inom myndighet. Det beskriver också vilka vägval vi har gjort gällande urval av exempel och insatser. I kapitlet därefter ges elva svenska och internationella exempel på lokala aktörers arbete mot politisk extremism. Några exempel på initiativ och verksamheter som drivs i syfte att stärka den sociala sammanhållningen i samhället beskrivs översiktligt i kapitlet därpå. I det avslutande avsnittet lyfter vi fram generella slutsatser och framgångsfaktorer som rör lokala insatser mot politisk extremism. Skriften avslutas med en lista med lästips för dig som önskar ytterligare fördjupning inom området.

Begrepp och definitioner

Våldsbejakande politisk extremism är ett samlingsnamn för icke-demokratiska uttryck där våld och hot används eller förespråkas som ett medel för att uppnå politiska mål. Både i Sverige och internationellt fokuseras i huvudsak tre olika typer av grupper i arbetet mot politisk extremism; vitmaktrörelser, vänsterautonoma miljöer och islamistiskt extremistiska grupperingar.

Radikalisering är också ett begrepp som används flitigt både i svensk och internationell debatt om politisk extremism och som kanske främst associe-

1 Regeringsbeslut IJ2009/2331/DEM. Uppdrag till Ungdomsstyrelsen att undersöka verksamhet som hjälper unga personer att lämna grupper som främjar hot och våld för att uppnå politiska mål. 2009-12-17.

2 Regeringsbeslut IJ2010/262/DEM. Uppdrag till Säkerhetspolisen att sammanställa en rapport om våldsbejakande islamistisk extremism. 2010-02-11

3 Regeringsbeslut IJ2009/2136/DEM. Medel till Sveriges Kommuner och Landsting för att åskådliggöra exempel på hur extremism i lokalsamhället motverkas och bemöts. 2009-11-26

ras till den diskurs som rör islamistisk extremism. Säkerhetspolisen beskriver radikaliseringsprocesser som leder till en ideologisk eller religiös aktivism för att införa genomgripande förändringar i samhället. I förlängningen kan radikaliseringsprocesser leda till att en individ eller grupp använder, främjar eller förespråkar våld i politiskt syfte.⁴

De begrepp som används i den allmänna debatten om politisk extremism kan ofta uppfattas som politiskt laddade och begreppens innebörd är omdiskuterade både i forskarvärlden, politiken och massmedia. Detta gäller inte minst frågor rörande våldsbejakande islamistisk extremism.

Oavsett vilken miljö som diskuteras och vilka begrepp som används, är åtskillnaden mellan våldbejakande och icke våldsbejakande politiskt engagemang och uttryckssätt den viktigaste. Åsiktsfrihet och yttrandefrihet är grundlagsskyddade rättigheter. Det är först när medlen som används för att uppnå politiska mål inskränker andra individers eller gruppers möjligheter att utöva sitt inflytande i samhället, som det handlar om våldbejakande politisk extremism och ett hot mot demokratin.

Ytterligare ett begrepp som kommer att tas upp i denna exempelskrift är social sammanhållning. Begreppet social sammanhållning betyder olika saker i olika sammanhang. Enligt regeringens skrivelse *Dialog om samhällets värdegrund* kännetecknas social sammanhållning av att

- › det finns en allmänt delad uppfattning om att alla individer och grupper bidrar till och är viktiga för samhället,
- › människor har lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder,
- › det finns en allmän kunskap och medvetenhet om individens rättigheter, skyldigheter och ansvar i förhållande till samhället och sina medmänniskor,
- › människor i allmänhet har förtroende för samhället och myndigheterna samt för att dessa behandlar individer rättvist och rättssäkert, samt att
- › människor känner tillhörighet till och delaktighet i samhället samt tillit till sina medmänniskor.⁵

I längden ska insatser för en stärkt social sammanhållning skapa ett mer demokratiskt, respektfullt och medmänskligt lokalsamhälle. Kopplingen mellan social sammanhållning och insatser mot våldsbejakande politisk extremism kommer att tas upp mera utförligt i kapitlet *Med fokus på det gemensamma – initiativ för stärkt lokal dialog och social sammanhållning*.

4 <http://www.sakerhetspolisen.se/omsakerhetspolisen/radikaliseringochavradikalisering.4.5bf42a901201f330faf80002008.html>. 2010-11-04

5 Regeringens skrivelse 2009/10:106. Dialog som samhällets värdegrund.

Våldsbejakande politisk extremism i Sverige

Det var under 1980-talet som den våldsbejakande politiska extremismen från högerextrema och vänsterautonoma grupper kom att etablera sig i Sverige.⁶

Vit makt-miljöns framväxt i Sverige inspirerades av amerikanska white power- och brittiska skin-heads-rörelserna. Deras politiska agenda har kopplingar till nationalsocialismen men är allmänt främlingsfientlig och emot ett mångkulturellt och heterogent samhälle. Ett upplyst, diktatoriskt ledarskap ses som idealet. Islam samt homosexuella, bisexuella och transexuella personer, utpekade som hot mot samhället och den traditionella kärnfamiljen.

Den vänsterautonoma miljön i Sverige växte delvis fram som en motkraft till vitmaktrörelsen men deras anarkistiska förhållningssätt kom också att manifesteras i form av husockupationer. De är emot den exploatering av människor, miljö och djur som de upplever att det kapitalistiska samhället medfört. De vänsterautonoma gruppernas mål är ett klasslöst samhälle utan kapitalistiska intressen och auktoritära ledare.

Till vit makt-miljön räknas idag exempelvis grupper som Svenska motståndsrörelsen, och det politiska partiet Folkfronten. Antifascistisk aktion (Afa) och Revolutionära fronten är exempel på nätverk inom den vänsterautonoma miljön. Både inom vit makt-miljön och den autonoma miljön förekommer också mer tillfälliga kampanjer och inriktade aktioner. Svensk ungdom, Svensk framtid, som bland annat sprider sitt budskap genom fester och konserter, är ett exempel på en sådan kampanj inom vitmaktrörelsen. Aktionsnamn som Reclaim the Streets, och Djurens befrielsefront förekommer inom den vänsterautonoma miljön.

När det gäller våldsbejakande extremistisk islamism har SÄPO i uppdrag att göra en analys av situationen i Sverige. Deras rapport ska presenteras för regeringen i december 2010.

Grupper som främjar hot och våld för att uppnå politiska mål

Det är vanskligt att presentera några hållbara sanningar om förekomst och organisering av de olika grupper eller individer i Sverige som främjar hot och våld för att uppnå politiska mål.

När det gäller förekomst, har i huvudsak analyser gjorts om vit makt-, och vänsterautonoma grupper. Enligt SÄPO:s och Brå:s rapport har drygt 1400 personer under de senaste tio åren dömts eller misstänkts för politiskt motiverade brott. Problematiken har förekommit i så gott som hela landet, både i storstadsområden och på landsbygden, men Norrland har varit något mer förskonad än övriga regioner. När det gäller förekomsten av våldsbejakande is-

6 I Brå och SÄPO:s rapport Våldsam politisk extremism ges en relativt ingående beskrivning av framväxten av våldsbejakande politisk extremism inom vit makt- och vänsterautonoma miljön i Sverige.

lamistisk extremism inväntas resultaten från SÄPO:s regeringsuppdrag som nämnts ovan.

I sin rapport från 2009 menar Brå och SÄPO att förekomsten av politisk extremism åtminstone inom vit makt-, och den vänsterautonoma miljön, är relativt konstant sett till nationen som helhet. Däremot kan problematiken lokalt vara flyktig och snabbt uppkomma eller avta. Utmaningar kan uppstå och försvinna på grund av att en ledande eller drivande person inom en politiskt extremistisk grupp flyttar in eller lämnar orten. Vissa grupper kan också medvetet försöka etablera sig på orter eller i regioner där de tror sig kunna få stöd eller där meningsmotståndare etablerat sig. Rekryteringen, som i hög utsträckning fokuserar ungdomar, sker ofta på grund- och gymnasieskolor. Internet har också blivit en allt viktigare kommunikationskanal för de här grupperna.

Organiseringen av vitmaktrörelsen beskrivs vanligen som mer organiserad och hierarkisk medan den vänsterautonoma miljön är mera löst sammanhållet och i högre utsträckning nätverksbaserad. Inom diskursen om våldsbejakande politisk extremism brukar ofta olika grupper av anhängare med olika grader av associering, engagemang och inflytande diskuteras. Ledare eller kärnan består av de individer som är pådrivande i gruppens aktiviteter. Anhängare eller sympatisörer kan sägas vara gruppens eller rörelsens medlemmar, och beskriver ett brett spektra av individer med olika engagemang och aktivitetsgrad. De är i olika utsträckning införstådda i gruppens strategier och ofta med vid dess manifestationer. ”Hang-arounds” eller ”svansen” brukar beskriva de individer som börjat närma sig politiskt extremistiska grupper men som ännu inte är aktiva medlemmar. Åtskillnaden mellan dessa olika associationsnivåer är viktig för att kunna anpassa insatserna till olika målgruppernas förutsättningar och behov.

För ytterligare fördjupning – se lästipsen i slutet av exempelskriften.

Att lära, utmanas och inspireras av andra

Att tillåta sig att på ett konstruktivt sätt lära sig, utmanas och inspireras av andra kan vara lättare sagt än gjort. Få initiativ kan obearbetade överföras eller kopieras mellan kommuner. Vi är dock övertygade om att det finns metoder, initiativ, perspektiv och resultat hos en kommun som kan utmana invanda tankegångar och arbetssätt hos en annan. Kanske kan nya kontaktytor skapas mellan de kommuner vars arbete beskrivs här och andra aktörer som vill komma vidare i sitt arbete? Vår förhoppning är i alla fall att exempelskriften ska ge konkreta idéer, förslag och tankar som kan leda till att det lokala arbetet mot politisk extremism stärks.

Lokala insatser mot våldbejakande politisk extremism

Lokala insatser mot våldsbejakande politisk extremism kan innebära en mängd olika saker och ha olika utgångspunkter och syften. Ansatsen i den här exempelskriften är bred. De lokala exempel som presenteras har den gemensamma nämnaren att de syftar till att stärka samhällets motståndskraft mot, och förutsättningar för, att hantera politisk extremism.

De insatser som vi belyser kan både vara främjande, förebyggande och motverkande. En främjande insats syftar till att stärka och stimulera de goda, demokratiska krafterna i samhället. Ett förebyggande arbete syftar till att målmedvetet försöka förhindra att problem kopplat till politisk extremism

uppstår. Motverkande insatser handlar om specifika åtgärder som initierats till följd av ett konkret problem på orten eller i regionen. Många av de exempel som lyfts fram i denna skrift kan inte uteslutande sägas ha ett främjande-, förebyggande eller motverkande arbetssätt utan har ofta drag av alla dessa perspektiv.

De lokala insatser som tas upp spänner även över ett vitt fält av initiativ och verksamheter. Vissa är tidsbegränsade projekt medan andra insatser är en del av den fortlöpande verksamheten. En del insatser drivs uteslutande av aktörer inom offentlig sektor medan andra bedrivs av, eller i samverkan med aktörer i privat eller civil sektor. Sammantaget visar skriften på den mångfald av aktiviteter som lokalsamhället kan vidta för att bekämpa och motverka politisk extremism.

Om de lokala exemplen i denna skrift

De kommuner och andra aktörer vars arbete vi beskriver här, har alla initierat insatser som åtminstone delvis syftar till att bemöta och förebygga våldsbejakande politisk extremism. En del kommuner har behövt hantera konkreta problem med politisk extremism medan andra arbetar bredare med att motverka ett spektrum av destruktiva och kriminella företeelser. Vissa kommuners problem eller insatser har rönt uppmärksamhet i media, medan andra har arbetat i det tysta.

Urvalet av lokala exempel är på inget sätt vetenskapligt och gör inget anspråk på att vara ”best practice” inom området. Det ger inte heller en heltäckande bild av det arbete som bedrivs lokalt för att bemöta och motverka våldsbejakande politisk extremism. Exemplen utgör helt enkelt ett axplock av lokala insatser som vi hoppas ska kunna inspirera andra lokala aktörer till ett stärkt arbete mot politisk extremism.

Lokala insatser mot våldsbejakande politisk extremism – elva exempel

Värmland – samverkan utan onödig byråkrati

Utmaning

I september 1995 samlades omkring 400 nazister från Sverige, Norge, Danmark, Holland och Tyskland i Deje i Värmland för en konsert med vit makt-musik. Händelsen blev en ögonöppnare för regionen och det blev tydligt att vitmaktrörelsen hade etablerat sig och fört med sig våld och kriminalitet.

Insatser

Som ett svar på problemen bildades samma år Brottsförebyggande Centrum i Värmland (BFC) vars huvudsyfte är att bekämpa alla former av rasism, intolerans och politiskt motiverat våld. Verksamheten drivs som en ideell förening och finansieras av både offentliga och privata aktörer i Värmland.

Genom BFC knyts aktörer inom skola, polis, Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, socialtjänst och fritidsverksamhet samman, för att bekämpa politisk extremism utifrån respektive organisations roll och ansvar. Utgångspunkten för alla BFC:s aktiviteter är en noggrann analys av situationen på orten eller i regionen. Olika insatser krävs för att bemöta eliten, sympatisörerna och hang-arounds inom vit maktmiljön. Snarare än att agera brett har BFC valt att fokusera sina insatser till personer i vit makt-miljön och på individer i riskzonen för att dras till dessa destruktiva grupperingar. Nedan följer några exempel på BFC:s verksamhet:

- › Ständig kommunikation och gemensam analys av läget i regionen och individer eller grupper som kan befinna sig i riskzonen för att dras till politiskt extremistiska grupper eller begå brott med politiska motiv. Dessa individer hålls under uppsikt. Fokus på fortlöpande kontakter istället för arbetsgrupper.
- › Informera tänkbara lokaluthyrare om att vara observanta inför vissa datum då nazister gärna ordnar fester.
- › Toleransresor, exempelvis till den norska gränsen med syftet att koppla ihop historia och nutid och stimulera till diskussion och eftertanke.
- › Kunskapsutbyte med Exit Fryshuset som hjälper avhoppade nazister. Samarbetet handlar än så länge framför allt om kunskaps- och erfarenhetsutbyte, men det har gjorts vissa försök av Exit Fryshuset och BFC att gemensamt gå in och stötta andra kommuner med problem.

Andra exempel på insatser är satsningen på klassmorfar, eller klassmormor till många av regionens skolor och demokratacentrum som är en rast- och fritidsverksamhet med fokus på värdegrundsfrågor. *Gnistan* är en verksamhet som riktar sig till de som är på väg att lämna skolan och som löper stor risk att etablera en destruktiv livsstil som kan komma att prägla deras fortsatta vuxenliv. BFC stöttar även lokala initiativ, exempelvis i form av ungdomsprogram i Sunne och Torsby som syftar till att tidigt fånga upp och bemöta elever som kan befinna sig i början av sin brottskarriär. *Nätverket Värmland mot rasism*, drevs tidigare av BFC men har nu tagits över av ABF som verkar för regelbundna kontakter mellan alla i regionen som agerar mot olika former av politisk extremism och rasism.

Resultat och fortsatt arbete

BFC bedriver fortsatt sin verksamhet. Många av BFC:s initiativ är inte direkt kopplade till att motverka ett kriminellt agerande med *politiska motiv* utan bör snarare ses som bredare brottsförebyggande initiativ men med ett fortsatt fokus på ungdomar i riskzonen.

Karlskrona – med engagerade politiker i täten

Utmaning

Under 1990-talet kom Karlskrona att bli ett starkt fäste för den svenska nazismen. I början på nittiotalet växte exempelvis en lokal nazistgrupp med ett 50-tal medlemmar fram, som 1994 kom att bilda Nationalsocialistisk front (NSF).

Insatser

Ett spektrum av åtgärder vidtogs för att bemöta de manifestationer, den kriminalitet och det våld som vit maktrörelsen hade fört in i kommunen. Redan från början möttes de högerextremistiska strömningarna av parti- och sektorsövergripande upprop, nätverk och handlingsplaner mot antidemokratiska företeelser.

Ett kommunalt nätverk mot rasism och antisemitism bestående av partierna, kyrkorna, folkrörelser, idrottsrörelsen, facket och en rad andra organisationer bildades snart. Nätverket kunde gemensamt få till stånd manifestationer mot högerextremismen och stödjade temaveckor i skolan mot rasism och antisemitism. Kommunstyrelsen anslog också särskilda medel till stöd för aktiviteter mot antidemokratiska krafter. Bidragen kunde sökas av föreningar, organisationer, myndigheter eller enskilda i kommunen. Fokus låg på långsiktiga initiativ riktade mot barn och ungdomar.

Barn- och ungdomsnämnden antog även en policy mot antidemokratiska företeelser med krav på att aktivt förebygga och ingripa mot handlingar som kränker människans egenvärde. Samtliga rektorsområden i kommunen tog fram lokala handlingsprogram mot rasism och nazism.

Framåt slutet av 1990-talet hårdnade Karlskronas strategier mot nazisterna. Med kommunalrådet och kommunjuristen i spetsen gjordes ansträngningar för att bland annat få bort nazistiska hemsidor och postgirokonton. Ett par politiker och tjänstemän byggde också upp personliga relationer till några nazister vilket ledde till åtminstone ett avhopp som rönt uppmärksamhet i massmedia. Kommunen lade också fokus på att få lokala nazister ut ur bidragssystemet och in i arbete.

Resultat och fortsatt arbete

Karlskronas utmaningar handlade om att hitta gränserna för yttrandefrihet och kommunallagens krav på att behandla alla kommunmedborgare likvärdigt, samt att använda befintlig lagstiftning i kampen mot nazismen. Karlskrona kan i efterhand vara självkritisk när det gäller dokumentationen av deras strategier och aktiviteter. Fokus låg istället på konkreta insatser i nuet.

Arbetet med att bekämpa vitmaktrörelsen pågick från mitten av 1990-talet och en bit in på 2000-talet när problemen gradvis försvann i samband med att centrala personer för högerextremismen flyttade från Karlskrona.

Trollhättan – samverkan mot gängmotsättningar

Utmaning

Under början på 1990-talet upplevde Trollhättan stora problem med hot och våld med politiskt extremistiska förtecken. Problemet grundade sig i mot-

sättningar mellan ungdomsgäng med invandrarbakgrund och ungdomsgäng med högerextremistiska kopplingar. Under våren och sommaren 1993 var båda ungdomsgängen inblandade i flera fall av misshandel och en moské sattes i brand.

Insatser

Direkt efter moskébranden kallade kommunledningen till krismöte med bland annat polisledningen. Från att tidigare tona ner den främlingsfientliga dimensionen i ungdomsgängsproblematiken sattes nu fokus på att hantera det politiskt motiverade våldet. Kommunledningens strategi var att inte gå till politisk konfrontation med högerextremisterna utan istället ta upp de politiska värderingsfrågorna integrerat med andra frågor vid alla möten med ungdomar och vuxna kommuninvånare.

Säkerhetspolisen träffade också företrädare för kommunen och informerade om den lokala förekomsten av nazism och högerextremism och efterhand utvecklades täta kontakter mellan den öppna polisen och Säkerhetspolisen samt mellan Polisen och företrädare för kommunen. Nedan följer ytterligare exempel på Trollhättans insatser:

- › Projektet *Klara brott i samverkan* etablerade polisen ett samarbete med bland annat fritidsledare. I projektet utsågs till exempel fem kontaktpersoner vardera på de två ungdomsgårdarna där ungdomsgängen som bråkade hade sina baser. Polisen ordnade även möten för att prata om aktuella händelser och sammandrabbningar. Kommunens och Polisens centrala ledning träffades också regelbundet.
- › I *Vernerprojektet* samverkade kommunens vård- och omsorgs-, och barn- och kultur- och utbildningsförvaltningar i riktade insatser som successivt kom att innefatta båda ungdomsgängen. Projektet fick bidrag från regeringen för att ta med några av de tongivande ungdomarna i skinnhuvudgänget på resa till Auschwitz.
- › På Trollhättans fritidsgårdar och skolor initierades olika typer av värdegrundsarbeten med fokus på positiva budskap snarare än ett mässande mot främlingsfientliga ideologier.
- › Informationskampanjer av olika slag drevs också.

Resultat och fortsatt arbete

Trollhättan lade mycket fokus på att mobilisera de goda krafterna i samhället mot politisk extremism och främlingsfientlighet genom samverkan, värdegrundsarbete och information. Medan vissa värdegrunds- och informationsinsatser kritiserats för att ha bidragit till ytterligare polarisering mellan ungdomsgrupperingarna, lovordas den samverkan mellan olika verksamheter och grupper som Trollhättan lyckats etablera. Som ett exempel engagerade

sig senare flera av de ungdomar som deltagit i resan till Auschwitz aktivt i kampen mot främlingsfientlighet. Hela Vernerprojektet (där resorna utgjorde en del) som pågick under sju år, lyfter fram den systematiska, kompetensöverskridande samverkan som sin främsta framgångsfaktor.

Idag uppfattar Trollhättan problemet med våldbejakande politisk extremism som litet.

Jönköping – enträget fältarbete i det tysta

Utmaning

I Jönköping har våld och konflikter med politiska förtecken förekommit ända sedan tidigt 1990-tal. I slutet av nittiotalet kom en mer organiserad grupp av högerextremister att få fäste i kommunen vilket även lockade till sig Antifascistisk ungdom (AFA). Åren 1999–2000 var motsättningarna och våldet mellan de olika grupperna särskilt påtaglig i Huskvarna.

Insatser

Jönköping etablerade tidigt en stärkt samverkan mellan skola, fritidsverksamhet och socialtjänsten för att bemöta de problem, kopplat till politisk extremism, som uppstått. Gruppverksamheter för ungdomar, initiativ för att engagera föräldrar, studiedagar och uppsökande arbete är exempel på de åtgärder som vidtogs i kommunen.

Jönköpings strategi byggde i hög utsträckning på att arbeta i kommunens befintliga strukturer och verksamheter. Kommunens fältassistenter hade en central roll i arbetet och samarbetade nära skolpersonal, fritidsledare och polis.

År 2001 anställdes en projektledare inom socialtjänsten med fokus på att hitta långsiktiga lösningar på motsättningarna mellan olika ungdomsgäng i kommunen. Projektet, som kom att kallas *Återupprättelsen*, pågick till 2006. Arbetet organiserades enligt genomarbetade teman och processer. Relationsskapande arbete och kartläggning var särskilt viktigt i inledningsfasen. Fältassistenter kunde berätta om hur goda kontakter in i grupperna vid olika tillfällen gjorde att bråk och motsättningar kunde stoppas. Konflikterna följdes upp och kontakt togs med föräldrar och andra berörda parter.

Resultat och fortsatt arbete

Jönköping utmärkte sig genom att fokusera på konfliktlösning. Genom toleransresor och gruppsamtal skapades förutsättningar för att etablera relationer mellan individer i olika fiendeläger. Åtgärderna var inte generella utan riktade sig till utsatta riskgrupper och individer som bedömdes vara särskilt mottagliga för att dras med i politiskt extremistiska kretsar och destruktiva ungdomsgäng.

I sitt arbete poängterade också Jönköping vikten av en väl fungerande elevvård. De skolor som redan hade väl fungerande regelsystem, mobbingteam och som hade program för att hantera skolk och konflikter, hade ett bättre utgångsläge att tackla det politiskt motiverade våldet.

Tydlig arbetsfördelning och målgruppsfokus för socialtjänsten respektive polisen var också en framgångsfaktor. Polisen fick koncentrera sig på de brotligt belastade individerna medan de sociala myndigheterna fokuserade på ”svansen”.

Sammantaget kännetecknades Jönköpings strategi av det långsiktiga arbetet i befintliga kanaler och strukturer.

Lund – med ökat ungdomsinflytande i fokus

Utmaning

Lund har under flera årtionden varit ett starkt fäste för vänsteraktivism. I huvudsak demokratiska, men även icke-demokratiska metoder som har innefattat hot och våld, har förekommit. Våldsamma demonstrationer och sammandrabbningar mellan högerextrema och vänsterautonoma grupper i samband med 30 november skedde exempelvis i början på 90-talet.

Efter 1993 ebbade problemen av, men valet 2006 kom att bli en ny start för oroligheter då Sverigedemokraterna vann mandat i kommunfullmäktige. Åren 2006–2007 agerade vänsteraktivister hotfullt mot enskilda kommunpolitiker och tjänstemän och hängde ut dem på diverse forum på Internet. Kommunfullmäktige stördes och något möte fick genomföras under polisbevakning. I samband med 30 november 2008 skedde nya sammandrabbningar mellan högerextremister från Helsingborg, som sökt demonstrationstillstånd i Lund, och vänsteraktivister. Husockupationer förekom också.

Insatser

I början av 1990-talet bemötte Lund problemen bland annat genom att förlägga demonstrationstillstånd utanför centrum, och försöka hålla isär det bägge grupperna. Kommunen började också anordna egna aktiviteter i centrala Lund den 30 november och återtog på det sättet gatorna för fredliga aktiviteter istället för politiskt våld. Lund initierade i övrigt inte någon specifik strategi eller något särskilt projekt för att bemöta, förebygga och motverka våldsam politisk aktivism i kommunen. Istället inrättades funktioner och verksamheter som gav ungdomar ett större inflytande över politiken. Mellan 2001–2008 genomfördes exempelvis ett politiskt program för unga med fokus på att hitta sätt att bättre ta tillvara deras åsikter i kommunen. Som ett resultat inrättade kommunen bland annat ett ungdomsting vars grundstenar är dialog, påverkan och egna aktiviteter. Verksamheten är utformad som ett

storting och samlar upp emot 150 personer per mötestillfälle. Alla är välkomna men det är ungdomar mellan 12–24 år som har rösträtt.

Resultat och fortsatt arbete

Ungdomstinget är uppskattat och upplevs ha inflytande över kommunpolitiken.

En annan viktig pelare i Lund har varit, och är även fortsatt en nära samverkan och en koordinerad informations- och kommunikationsstrategi mellan kommun och polis. Det upplevdes exempelvis som framgångsrikt vid hanteringen av husockupationerna.

Malmö och Stockholm – förebyggande samarbeten i utsatta stadsdelar

Utmaning

Förekomsten av våldsbejakande extremistisk islamism och ökade radikaliseringstendenser i vissa delar av Malmö och Stockholm är omdiskuterad⁷. Under de senaste åren har alarmerande artiklar, medieinslag och rapporter berättat om ökad rekrytering av ungdomar till extremistiska islamistiska grupperingar och en ökad radikaliserings bland annat i Rinkeby och Tensta i Stockholm och Fosie, och inte minst Rosengård i Malmö. Rapporteringen har bemötts av röster som menar att bilden är överdriven och snarare ger uttryck för en vilja att missförstå och smutskasta islam, och försvåra integration och en känsla av tillhörighet i samhället.

Debatten har varit intensiv och frågan om lokala insatser har vidtagits för att bemöta eller hantera eventuella uttryck av våldsbejakande extremistisk islamism har ställts till några av de stadsdelar som uppmärksammats i media. Nedan presenteras deras svar.

Insatser

Sammanfattningsvis finns det ingen verksamhet som initierats vare sig i Stockholms Rinkeby och Tensta eller Malmös Rosengård och Fosie med specifikt fokus på att bemöta eller hantera våldbejakande islamistisk extremism. Arbetet inriktar sig istället på att förebygga att ungdomar dras till alla tänkbara destruktiva och icke demokratiska miljöer. Det breda trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbetet är prioriterat och framgångsfaktorerna heter nätverk, relationsbyggande dialog och samverkan.

7 Som tidigare nämnts har Säkerhetspolisen i uppdrag att undersöka förekomsten av våldsbejakande extremistisk islamism i Sverige. Slutrapport ska lämnas till regeringen i december 2010.

Olika trygghetsfrämjande insatser och riktade projekt såsom *Trygg i Tensta* och *Tensta Against Crime* har engagerat fältarbetare, ungdomsledare och föräldrar.

Både Malmö och Stockholm lyfter fram vikten av att samverka med muslimska eller andra etniska föreningar och församlingar när det finns misstanke om problem kopplade till extremistisk islamism i närsamhället. Ledare såsom imamer kan många gånger ha en stark legitimitet, kunskap och vana att bemöta ungdomars mer extremistiska tankegångar med konkreta argument och stöd.

Samverkan mellan skola, socialtjänst och polis (SSP) förekommer i någon form i samtliga omnämnda stadsdelar. Ett exempel är *samverkansgruppen Ungdomsprevention Rinkeby-Kista* med en styrgrupp där närpolischeferna för Kista och Södra Järva, och representanter från stadsdelsförvaltningen, skolorna och socialtjänsten deltar. I Fosie finns en liknande styrgrupp som kan sammankallas om problem, oavsett om de har en politisk eller religiös koppling eller inte, skulle uppstå.

Resultat och fortsatt arbete

Det trygghetsfrämjande och dialoginriktade arbetet i stadsdelarna vidareutvecklas ständigt. Både Malmö och Stockholm upplever att den väletablerade samverkan som finns ger dem goda förutsättningar och god beredskap att hantera en bredd av olika våldsamma och kriminella uttryck, vare sig de har politiska motiv eller inte.

Øvre Eiker – starkt medborgarengagemang leder vägen

Utmaning

Øvre Eiker är en kommun med cirka 16 000 invånare som ligger sex mil utanför Oslo. I juli 1995 anordnades för första gången i norsk historia en konsert med vitmaktmusik i Øvre Eikers huvudort Hokkesund. Konserten lockade, utöver en mängd journalister, 300 motdemonstranter från extrema vänsterautonoma grupperingar. Situationen blev hotfull och dramatisk, och polisens fokus låg på att hålla isär de högerextrema och vänsterautonoma grupperna.

Insatser

Ett par dagar efter konserten samlades många av Øvre Eikers invånare till en protestmarsch under rubriken ”Spontanaksjon – Øvre Eiker visar ansiktet”. Det kom att bli starten för den medborgardrivna organisationen *Folkbevegelsen Øvre Eiker viser ansiktet* som syftade till att sätta fokus på frågor och insatser för människors lika värde och rättigheter. Det civila samhället tog på

detta sätt ett betydande ansvar för att mota bort de negativa bilderna av kommunen och skapa nya visioner för det gamla industrisamhället.

Den medborgardrivna organisationen tog 1995 fram ett manifest för ökad tolerans och demokrati som undertecknats av 2 000 kommuninvånare. Manifestet pryder idag en av väggarna i kommunfullmäktigesalen i Hokkesunds rådhus. Sedan dess har kommunen tagit fram ytterligare strategier och handlingsplaner för Øvre Eikers demokratiarbete. I ett strategidokument från 2003 tydliggörs exempelvis ansvarsfördelningen mellan politiker och kommuninvånare som i sin tur legat till grund för en ny kommunplan.

Som framgångsfaktorer lyfts en aktiv kommunledning och en lyckad mobilisering av civilt engagemang fram. Arbetet som på riktigt tog fart i och med vit makt-konserten har idag blivit ett mycket större demokratifrämjande arbete där värde dimensionen ska genomsyra allt kommunalt arbete. Nedan följer några exempel på hur det tagit sig uttryck i praktiken.

- › Introduktionsutbildning för alla nyanställda i kommunen där det gemensamma demokratiska manifestet står i fokus.
- › Toleransbanken – ett skolmaterial med toleransfrågor som ska hjälpa pedagogisk personal att väva in frågor om mänskliga rättigheter i det vardagliga skolarbetet.
- › 2006 var *Folkbevegelsen Øvre Eiker visar ansiktet* initiativtagare till ett dialogforum mellan kristna och muslimer.

Resultat och fortsatt arbete

Øvre Eiker har blivit uppmärksammat och belönats med priser för sitt demokratiarbete. Idag spänner insatserna över ett brett fält av demokratifrämjande arbete och har blivit mer än ett initiativ för att bemöta politisk våldsbejakande extremism.

Winschoten – personlig intervention mot ungdomar i högerextrema kretsar

Utmaning

Winschoten är en ort i Östra Gröningen i Holland med knappt 20 000 invånare med en relativt stor andel judiska invånare. I början av 2000-talet etablerade sig den högerextremistiska gruppen *Blood and Honour* på orten och började locka till sig ungdomar genom möten, fester och konserter. Åren 2005–2007 ökade antalet nazistiska manifestationer vilket förde med sig problem med bland annat hot och misshandel.

Insatser

På grund av sin problematik fick Winschoten 2007 förfrågan från *Forum*, ett institut för mångkulturella frågor i Nederländerna, om de ville vara med i ett pilotprojekt om avradikalisering. Målet för projektet var att motverka ytterligare radikalisering och social isolering av unga människor och därmed förebygga och bekämpa deltagande i- och stöd för oacceptabelt socialt beteende såsom vandalisering, hot och våld. Projektets målgrupp var individer som visade tecken på att dras till högerextrema kretsar eller som redan gått med i sådana grupper. Fokus låg dock inte på den högerextrema organisationens innersta kärna av ledare.

Inom ramen för projektet erbjöds ungdomar aktivt stöd i att ta sig ur högerextrema kretsar exempelvis genom att få hjälp att återvända till skolan, skaffa ett jobb och att hitta en bostad. Målet var inte att direkt påverka dem att överge högerextrema åsikter utan istället att ta avstånd från vandalisering, hot och våld – det vill säga icke demokratiska uttrycksätt.

Projektet i Winschoten finansierades till hälften var av de lokala myndigheterna och staten. En styrgrupp tillsattes och kom att bestå av centralt placerade nyckelpersoner för polisen, socialtjänsten, ungdomsarbetarna, skolförvaltningen, Opmaat (en nederländsk stiftelse som jobbar med ungdomsarbetslöshet) och kommunalrådet med ansvar för ungdomsfrågor. Ordförande för styrgruppen var Winschotens borgmästare.

Projektets verkställande organ bestående av en kontaktperson för ungdomsarbetarna, en polis som jobbade med ungdomsbrottslighet, och två kommunala tjänstemän skötte all koordinering mellan olika aktörer i praktiken. Deras uppgifter var att;

- › identifiera de ungdomar som skulle ingå i projektets målgrupp,
- › etablera kontakt med dessa ungdomar var och en och
- › intervensera i ungdomarnas liv för att försöka förmå dem att sluta engagera sig i högerextrema grupper och aktiviteter.

Resultat och fortsatt arbete

Projektet pågick under 2007–2008 och visade på goda resultat. Femton av de tjugotvå personer som projektet fokuserade på nådde i huvudsak de mål som satts upp. När projektet slutfördes hade dessutom den aktiva högerextremismen i Winschoten i stort sett klingat av.

Arbetet med att ingripa mot ungdomar som dras till högerextrema kretsar har även fått en fortsättning på regional nivå. En särskild tjänst har tillsatts av *Centrum för social utveckling i Gröningen* för att etablera kontakt med företrädare för samtliga kommuner i regionen, få tillstånd en kartläggning av den högerextremistiska aktiviteten bland ungdomar i regionen och skapa nya

interventionsprojekt. Initiativet har stöd från högsta politiska nivå i regionen vilket har legitimerat det utrymme som arbetet har krävt.

Berlin – mobila rådgivningsteam för hjälp till självhjälp

Utmaning

Tyskland skiljer sig på många sätt från Sverige och den svenska kontexten när det gäller våldsbejakande politisk extremism. En fundamental skillnad är att det i Tyskland är förbjudet med nazistpartier. I och med sin historia och på grund av en relativt aktiv högerextremism så finns många olika lokala, regionala och nationella initiativ och verksamheter mot högerextremism i synnerhet, och politisk, våldsbejakande extremism i allmänhet.

Insatser

Mobile Beratung Gegen Rechtsextremismus (MBR) i Berlin är en organisation som arbetar med mobila team som rycker ut och hjälper olika verksamheter att utforma strategier i arbetet mot politisk extremism och rasism. Fokus ligger på problematiken kopplad till högerextremism. MBR ingår i ett nätverk av antirasistiska organisationer i Berlin såsom *Reach Out* som dokumenterar rasistiska attacker och *Exit* som stöder avhoppade nazister. Både MBR och Exit har skandinaviska förebilder. MBR bygger på en norsk idé och Exit är också ett norskt initiativ som bara existerade en kort tid i Norge men som funnits i Sverige sedan slutet av 1990-talet⁸.

MBR-teamet finns tillgängliga för aktörer och verksamheter såsom en ungdomsförening, en pub eller en skola som upplever problem med politisk extremism och rasism eller som vill arbeta preventivt med dessa frågor. Som rådgivningsteam samlar MBR alla relevanta aktörer inom en viss verksamhet eller ett område, analyserar situationen och lägger upp strategier för att motverka våld och extremism. Tanken är att det långsiktigt ska stärka det civila samhället att ta itu med problemen. MBR ska inte själva agera mot de direkta problemen utan bidra till att andra aktörer gör det.

Hälften av MBR:s budget kommer från statliga pengar, den andra hälften från kommunen.

Resultat och fortsatt arbete

MBR har utformats som en mer eller mindre permanent verksamhet som är lokalt baserad. Det ger fördelar och en god kännedom om olika lokala förutsättningar. Det har också gjort det möjligt att etablera nätverk med aktörer som på olika sätt kan komplettera och stödja deras arbete.

⁸ <http://www.fryshuset.se/exit/>. 2010-11-04

Köpenhamn – föregångare till nationell handlingsplan mot politisk extremism

Utmaning

I och med Jyllandspostens publicering av Mohammedkarikatyryerna 2005 kom Danmark att få uppleva en vredesstorm från delar av den muslimska världen. Tidningen hotades, massprotester bröt ut i länder som Pakistan och Syrien, danska företag bojkottades på flera håll och några ambassader blev attackerade. En hätsk inrikesdebatt, militärt engagemang i Afghanistan och pågående terroristrättegångar spädde på behovet av att prioritera förebyggande och motverkande insatser mot uttryck av politisk extremism.

Insatser

I samband med Mohammedkarikatyryerna kontaktade danska säkerhetspolisen (PET) Köpenhamns kommun för att diskutera hur kommunen skulle kunna agera för att komplettera säkerhetspolisens uppdrag och ansvar rörande politisk extremism. Köpenhamn påbörjade därmed ett förebyggande och trygghetsfrämjande arbete för att utifrån sin kompetens och mandat, bemöta ungdomar som riskerade att lockas till våldsbejakande extremistiska grupperingar.

En ny plan med en rad olika initiativ togs fram. *VINK (Kunskap – Inkludering – Köpenhamn)*, *VI KBH'R' (Vi Köpenhamnare)*, *Antidiskrimineringsinsatserna* och *SSP (Samverkan mellan socialtjänsten, Skola och Polis)* utgör några exempel på de program som sjösattes. *VINK* syftade till att skapa ett rådgivnings- och kunskapsforum dit personalen på fältet, såsom socialarbetare, fritidsledare och pedagoger kunde vända sig när problem kopplat till politisk extremism uppstod.

Telefonrådgivning, stöd med att koordinera problemhantering, mentorprogram för vägledning och framtagande av broschyrer och utökad information på Internet utgör exempel på insatserna inom *VINK*.

Kampanjen VI KBH'R' (Vi Köpenhamnare) inspirerades av Amsterdam kommuns masskampanj *Wij Amsterdammers* (se nästa stycke) och syftade till att stärka upplevelsen av inkludering, gemenskap och allas lika värde oavsett religiös, etnisk eller nationell bakgrund. I samverkan med bland annat moskéer och olika föreningar anordnas exempelvis mötesplatser för att främja åsiktsutbyten och dialog.

Köpenhamn samverkar också internationellt och har bland annat etablerat ett partnerskap med *RecoRA institutet*, ett europeiskt nätverk i Europa som utbildar europeiska kommuner i hantering av politisk extremism och radikaliserings. Kommunen ingår även i ett EU-projekt som Integrationsministeriet utvecklat kring mentorskapsprogram.

Resultat och fortsatt arbete

Köpenhamns insatser kom att bli föregångare till Danmarks nationella handlingsplan En gemensam och säker framtid som antogs i januari 2010 och som syftande till att förebygga alla former av våldsbejakande politisk extremism. Handlingsplanen omfattar sju fokusområden med förslag på 22 riktade initiativ och 40 konkreta åtgärder. Planen fokuserar i hög utsträckning hur aktörer på lokal nivå kan arbeta strategiskt för att motverka odemokratiska yttningar och polarisering i samhället.

Amsterdam – målgruppsanalys leder vägen för lokala insatser

Utmaning

Mordet på islamkritiske Theo van Gogh, 2004 kom att bli en utlösande kraft för ökade motsättningar och fler uttryck av våldsbejakande islamistisk extremism i Holland. Tillsammans med aktiva främlingsfientliga politiker på nationell nivå provocerade mordet fram ökade spänningar i frågor gällande invandring. Holland var nu tvungen att bemöta och hantera allt mer våldsamma uttryck av politisk extremism, men även en ökad polarisering och social oro i samhället.

Insatser

Amsterdam, som sedan länge tampas med ett segregerat lokalsamhälle, var tidigt ute med att initiera en rad åtgärder mot de ökade radikaliseringsstendenserna i samhället och flera andra städer följde snart efter. Samma år som mordet på van Gogh sjösatte Amsterdam initiativet *Vi Amsterdamare (Wij Amsterdammers)*. Programmet fick initialt en bred approach som sträckte sig över tre områden, från det repressiva och konkreta till det förebyggande och mer allomfattande:

- › att bekämpa terrorism och förhindra nya attacker,
- › att motverka radikalisering som kan leda till våldsbejakande politisk extremism och
- › att motverka polarisering och mobilisera de positiva krafterna.

Förutom en rad konkreta insatser inom varje område, innehöll programmet kunskapshöjande satsningar gällande extremism, dess grogrunder och lägesbilden i Amsterdam. Bland annat fick *IMES, Institutet för migration och etniska studier*, i uppdrag att undersöka radikalisering hos unga i Amsterdam. De viktigaste rekommendationerna som forskningsrapporten presenterade var att fokus bör läggas på metoder för kontaktskapande med radikala ungdomar för att inte "förlora" dem, förstärka deras tilltro till samhället och den sociala

sammanhållningen (inkl. förståelsen av landets politik) samt att förstärka de religiösa organens motståndskraft.

Baserat på resultaten från denna studie och erfarenheter från personer som har följt arbetet, har strategin fortsatt att utvecklas och anpassas. År 2007 antogs en intensifierad handlingsplan, *Amsterdam emot radikaliserings*, som innehåller riktade åtgärder mot tre målgrupper med anpassade insatspaket för respektive målgrupp:

1. Individer som redan håller på att radikaliseras och/eller uttrycker extremistiska idéer. Här inriktas satsningar på avradikalisering och på att hantera politiskt extremistiska yttringar.
2. Sökande individer som kan befinna sig i riskzonen för att vara mottagliga för radikaliserings. Här ligger fokus på att öka motståndskraften bland ungdomar.
3. Alla invånare, inklusive de som brottas med negativa sociala förhållanden vars utveckling kan påverka deras integrering i samhället. Här handlar det om satsningar för att öka den sociala sammanhållningen.

Stadsdelsförvaltningarna har även utvecklat egna individuellt anpassade handlingsplaner. En nära samverkan mellan kommunen, polisen och säkerhetstjänsten drivs också i syfte att bättre bemöta uttryck av våldsbejakande politisk extremism.

Resultat och fortsatt arbete

Liksom i Danmark har även Holland en nationell handlingsplan mot politisk extremism som antogs 2007. Den har bidragit till ytterligare samordning och integrering av ansatserna på alla nivåer. Alla insatser och handlingsplaner i Holland har en heltäckande approach som omfattar hela spektrumet från höger- och vänsterextremism till islamistisk och religiös extremism.

Sammanfattning

De elva exempel som mycket kortfattat har beskrivits ovan visar på en mångfald av lokala insatser mot våldsbejakande politisk extremism. De har varierat avseende ursprunglig problembild och insatserna har sett olika ut gällande omfattning, medverkande aktörer, tidsramar och arbetssätt. Det finns dock många likheter mellan de lokala initiativen. Samverkan, dialog och lokal analys är exempel på delar som ingår i så gott som alla exempel. Ytterligare slutsatser och gemensamma framgångsfaktorer som har kunnat identifieras genom de lokala aktörernas erfarenheter återkommer vi till i det avslutande kapitlet.

Med fokus på det gemensamma – initiativ för stärkt lokal dialog och social sammanhållning

Föregående kapitel innehöll exempel på olika insatser och verksamheter som initierats eller stärkts för att bemöta någon form av våldbejakande politisk extremism. I så gott som alla kommuner och regioner drivs också bredare projekt och verksamheter som syftar till att på längre sikt förebygga att medborgare tar till odemokratiska uttryckssätt och metoder för att föra fram sina åsikter. Sådana initiativ har inte som primärt syfte att specifikt motverka politisk extremism utan har som målsättning att skapa en ökad ömsesidig förståelse och stärkt social sammanhållning medborgare emellan. Innebörden av begreppet social sammanhållning beskrevs mer utförligt i det inledande kapitlet *Inledning och bakgrund*.

Insatser för stärkt social sammanhållning och inkludering

I följande kapitel beskrivs några exempel på initiativ och verksamheter som på ett övergripande plan syftar till att främja en ökad tillit, känsla av tillhörighet och sammanhållning i lokalsamhället och därigenom förebygga brott.

Förekomsten av grupper och individer som främjar hot och våld för att uppnå just politiska mål är en av flera odemokratiska, kriminella företeelser som ska förebyggas.

Exemplen nedan är av varierande karaktär men har alla en gemensam ambition att stärka medborgares känsla av samförstånd och förståelse, tillhörighet och stolthet för det närsamhälle vi lever i. Först beskrivs kortfattat ett par exempel från Stockholmsregionen och Malmö där fokus legat på att bland annat med hjälp av stadsplanering, företagande, trygghetsfrämjande åtgärder och ökat medborgarinflytande stärka attraktiviteten och sammanhållningen lokalt. Därefter beskrivs några exempel på initiativ där religion har varit utgångspunkten i arbetet med att få till stånd en ökad dialog och ett större samförstånd i samhället.

Järvalyftet och Järvaandan – ny identitet och stolthet

Järvaområdet nordväst om Stockholm samlar stadsdelarna Akalla, Husby, Rinkeby och Tensta/Hjulsta. Området har en hög andel personer med utländsk bakgrund, hög arbetslöshet och en del bostadsområden som är i behov av upprustning. För att förbättra levnadsvillkoren i Järva fattade Stockholms kommunfullmäktige 2009 beslut om *Vision Järva 2030* eller Järvalyftet – en långsiktig satsning som ur en rad perspektiv ska göra området mer livskraftigt och attraktivt.

En viktig del i Järvalyftet har varit att skapa en ”Järvaanda” – en mobilisering av goda krafter och nätverk som ska bidra till ett tryggt område. Deras slogan lyder ”Järvaandan, JA! Omtanke och stolthet. Här ställer vi upp för varandra” vilket aktörer såsom fastighetsbolag, lokala företag, skolor och ideella föreningar stolt anslutit sig till.

Ytterligare initiativ består exempelvis av en satsning på bovärdar och områdes- och ungdomsvärdar som ska förebygga oro och vandalisering i närområdet. 2009 engagerades 50 föreningar för en gemensam insamling av skröp inom kampanjen *Järva rent och snyggt*. Lyckade medborgardialoger har också anordnats där många konstruktiva förbättringsförslag har lämnats av invånarna i Järva.

Stora satsningar görs också för att under 10 år rusta upp 5 000 lägenheter i området och öka stadsmässigheten, exempelvis genom att skapa *nya mötesplatser* för medborgare i gallerior, bibliotek och nya församlingslokaler. Läslningsprojekt och mentorskapsatsningar är ytterligare exempel på insatser inom Järvalyftet.

Mycket av satsningen ska ske inom befintlig budget men 200 miljoner är tillskjutna för att viss försöksverksamhet ska kunna bedrivas. De mest resurskrävande satsningarna svarar de allmännyttiga bostadsföretagen för. En

första utvärdering pekar på att Järvalyftet driver förändringen av området i rätt riktning.

Botkyrka – med mångfalden som styrka

Botkyrka, kommunen söder om Stockholm med sin slogan ”Långt ifrån lagom” har under många års tid fokuserat på sin styrka i att vara en av Sveriges mest mångkulturella kommuner. I juni 2010 antog kommunfullmäktige en interkulturell strategi som ska främja ett öppet, flexibelt och medvetet förhållningssätt till olika kulturella uttryck. Nyckeln är mötesplatser, inkludering och interaktion – inte integration.

Botkyrka har också satsat mycket på att skapa en stark identitet – ett varumärke – som Botkyrkabor ska kunna känna sig stolta över.

Kommunen blundar dock inte för de uttryck av social oro som exempelvis förekommit i Alby och Fittja. För att bemöta problematiken har Botkyrka i allt högre utsträckning kommit att fokusera på vad de valt att kalla trygghetsfrämjande istället för brottsförebyggande insatser. Insatserna leds och samordnas av en kommunövergripande strategigrupp. Analyser av risker och skyddsfaktorer är en viktig del av del trygghetsfrämjande arbetet och insatserna måste ha en förankring i medborgarna i de lokala nätverken. Olika typer av grannsamverkansprojekt har exempelvis initierats.

Satsningar på förenings- och kulturlivet är också en viktig del i Botkyrkas arbete för en stärkt social sammanhållning i, och stolthet över kommunen. *Kulturhuset Subtopia* som bland annat inrymmer Cirkus Cirkör, *Mångkulturellt centrum* och mentorskapsprogrammet *Kultursken* som ska underlätta entreprenörskap inom kulturområdet, utgör några sådana exempel. Botkyrkas satsning på profilerade skolor har också uppmärksammats både på grund av påvisade resultatförbättringar, nytänkande och kreativa arbetsätt.

Botkyrka har också initierat projekt och verksamheter som syftar till att stärka kommunens ungdomar. Kommunen har exempelvis ett ungdomsfullmäktige genom vilket ungdomar på ett formaliserat sätt kan påverka politiken. Varje sommar samlar kommunen en ungdomsredaktion för att ta fram tidningen *Shoo*. Ungdomarna får då under fyra veckor både lära sig om journalistyrket och samtidigt skapa en tidning som sedan sprids i hela Sverige.

Malmö – ett handlingsprogram för välfärd till alla

Mellan 2004–2008 arbetade Malmö stad med handlingsprogrammet *Välfärd för alla* som syftade till att främja välfärd, integration och ekonomisk tillväxt. I utvärderingen kunde konstateras att kommunen lyckades väl med att minska brottsligheten och skapa fler arbetstillfällen men misslyckades med

att öka andelen behöriga till gymnasieskolan. Arbetet med handlingsplanen ledde till många varaktiga samarbeten och verksamheter. Bland annat etablerades ett välfungerande samarbete mellan socialtjänst, skola och polis (SSP). Kvarstår gör dock alltjämnt utmaningar gällande integration och delaktighet för människor som står utanför samhället.

I mars 2010 fick fyra stadsdelar i uppdrag av kommunstyrelsen att utforma ett områdesprogram för stärkt integration och social hållbarhet. Ägandeskapet, förankringen och de drivande aktörerna skulle vara lokala och insatserna fokusera på frågor gällande miljö, ekonomi, fysisk gestaltning och sociala frågor.

Rosengård – ett av de områden som ingår i områdesprogrammen – har bland annat valt att satsa på en ekologiskt hållbar upprustning av lägenheter vilket sker i nära dialog med de boende. Fler mötesplatser ska också skapas. De så kallade ”bokalerna” vid Bennets bazar – möjlighet att hyra en lokal för sitt företag i nära anslutning till sitt boende – är ett sådant exempel. *Vänskapsparken – ett nytt informationscenter* för invånarna är ett annat. Planer på att bygga ett mångkulturellt höghus (*Törnrosen Tower*) och öppna Rosengårds centrum finns också.

Området Seved i södra innerstaden präglas av större otrygghet och sociala problem än Malmös genomsnitt. Områdesprogrammet *Turning Seved* samlar ett antal aktiviteter syftande till att skapa ett tryggare, inkluderande och attraktivt Seved. Några viktiga nätverksbyggare är exempelvis *MKB* (kommunal fastighetsägare) och *Glokala folkhögskolan* som driver bostadsområdesanknuten folkhögskoleverksamhet. *Garaget* är en stor samlingslokal för föreningar och inrymmer och ett bibliotek och *Föreningen bryggeriet* driver både en skatepark och en gymnasieskola.

Både i Seved och Rosengård finns ända sedan 2004 stadsdelsvärdar som både ska arbeta brottsförebyggande och erbjuda vardagsstöd till medborgarna. Det finns också ungdomscoacher och ungdomskommunikatörer med uppdrag att stärka ungdomars inflytande och självkänsla och hjälpa dem hitta en givande sysselsättning.

Interkulturellt och interreligiöst råd i Örebro

År 2006 beslutade kommunfullmäktige i Örebro att skapa ett interkulturellt och interreligiöst råd med huvudsyfte att regelbundet sammankalla ortens religiösa ledare för att diskutera aktuella frågor, påtalade behov och gemensamt hitta lösningar på problem – inom t.ex. barn-, skol- och äldreomsorg.

Rådet har successivt bjudit in ansvariga tjänstemän och politiker exempelvis för socialjouren, skolan eller polisens lokala verksamhet. Det finns också förhoppningar om att stärka samarbetet mellan kommunen och den ideella

sektorn. Arbetet sker dock inte bara ”inåt” mot kommunens verksamheter, utan även ”utåt” mot medborgarna. Rådets medlemmar har besökt varandras lokaler och planerat gästföreläsningar, till exempel kring utställningen *Gud har 99 namn*.

Dessutom har Örebro skapat en mall för hur en överenskommelse mellan skolan och samfunden kan se ut, i syfte att säkra likabehandling.

Projektet Guds hus – gemensam mötesplats för muslimer och kristna

Guds Hus är ett interreligiöst projekt i Fisksätra (Nacka) som syftar till att använda religion som enande kraft i ett mångkulturellt lokalsamhälle. Bakom projektet står Svenska kyrkan, St Konrads katolska församling och Muslimernas förening i Nacka.

Målet är att skapa en mötesplats i Fisksättras församlingshus för kristna och muslimer där samfunden var för sig kan driva sin religiösa verksamhet i egna lokaler men där det också finns gemensamma lokaler för andra kulturella och sociala verksamheter. Det befintliga råd- och stödcentret *Källan* ska också inrymmas i Guds hus.

Byrån för lika rättigheter – kostnadsfri rådgivning mot diskriminering

Byrån för lika rättigheter i Kista har som utgångspunkt att arbeta för allas lika rätt i praktiken, inte bara på papperet. Byrån erbjuder råd och stöd till enskilda, men det är ofta olika föreningar som kontaktar byrån å individers vägnar. Två andra uppgifter är att erbjuda utbildning och information och att vara opinionsbildande.

Byrån är placerad i Kista och har ett nationellt upptagningsområde. Den ideella föreningen Islamiskt Informations Forum är huvudman och byrån ingår i det nationella nätverket av antidiskrimineringsbyråer (ADB) som stöds av Ungdomsstyrelsen. Majoriteten av insats- och rådgivningsärenden rör religion och/eller etniskt ursprung.

Byrån har en egen nyhetstidning, *Amicus*, samarbetar med flera andra aktörer, inte minst Expo och undervisar på Kista Folkhögskola i diskriminerings- och MR-frågor.

Kista Folkhögskola – stöd för en svenskmuslimsk identitet

Kista Folkhögskola är Nordens första folkhögskola med muslimsk bakgrund. Folkhögskolan som sedan 2010 är självständig, vänder sig till muslimer likväl

som andra som behöver stöd att hitta sin identitet och väg i samhället. Skolan vill bidra till att utveckla lokalsamhället så att alla tendenser till segregation och utanförskap motverkas. Mycket fokus läggs på att bevisa att det inte finns någon motsättning mellan religiositet och sekularism. Skolan vill konkret visa på de möjligheter och resurser som står till varje medborgares förfogande och lotsa de studerande till positiva och hållbara vägval.

Ibn Rushd – för stärkt kunskap om islam

Ibn Rushd bildades 2008 och är ett nationellt studieförbund med fokus på att stärka muslimer i Sverige och att ge ickemuslimer mer kunskap om islam. Verksamheten bedrivs i form av studiecirklar och särskilda kurser och kulturprogram. Studieförbundet arbetar med de flesta av Sveriges muslimska föreningar.

Ibn Rushd har drivit och medverkat i flertalet dialog- och kunskapsfrämjande projekt. Förbundet har exempelvis utbildat poliser och andra offentliga tjänstemän i islam. På initiativ av muslimska organisationer har *Förorternas riksdag (Forix)* skapats med syfte att fånga upp den politiska vilja som finns bland ungdomar i Sveriges förorter. Ibn Rushd utbildar också så kallade fredsagenter och ger dem kunskap och verktyg att arbeta för en religiöst överskridande fredskultur.

Sammanfattning

Det finns påtagliga likheter mellan de olika initiativ som har beskrivits ovan. Stockholm (Järva), Botkyrka och Malmö ser arbetet som ett långsiktigt åtagande och inte som ett projekt. Arbetet omfattar så gott som alla kommunala nämnder och förvaltningar och har ett tydligt mandat från kommunstyrelsen.

Dialog och inkludering är gemensamma ledord för alla de exempel som beskrivs ovan. Ytterligare gemensamma nämnare och framgångsfaktorer lyfts i kommande kapitel.

Generella lärdomar och framgångsfaktorer

Arbetet med exempelskriften har inneburit en unik möjlighet att samla kunskap och lärdomar från kommuner och organisationer med erfarenhet av att motverka och förebygga våldsbejakande politisk extremism. Det har både givit oss möjlighet att identifiera framgångsfaktorer men även utvecklingsområden vad gäller lokala insatser mot politisk extremism.

En lärdom handlar om vikten av att dokumentera, följa upp och utvärdera de insatser som görs. Tydligt formulerade mål och fortlöpande analyser av de insatser som initierats, gör det möjligt att omvärdera och korrigera sitt arbete så att de i än högre utsträckning bidrar till att nå målen. I några av exemplen är det tydligt att sådana analyser har gjorts men för att lärdomarna ska leva vidare och lättare sprida sig till andra kommuner och aktörer krävs dokumentation. Ett annat resultat är att vi i huvudsak hittat konkreta exempel på åtgärder mot politisk extremism från aktörer som har haft problem med högerextremistiska grupperingar. De saknas i hög utsträckning erfarenheter från kommuner eller aktörer som initierat specifika insatser mot andra politiskt extremistiska grupper. Det kan ha att göra med att förekomsten av sådan problematik har varit, eller upplevts vara mindre.

I huvudsak har dock arbetet med exempelskriften resulterat i flertalet generella slutsatser gällande vad som kännetecknar framgångsrika lokala insatser mot våldsamt politisk extremism. Denna exempelskrift avslutas med att lyfta fram dessa identifierade framgångsfaktorer:

Samverka jämt – inte bara när det är absolut nödvändigt

Vikten av samverkan kan inte nog understrykas när det gäller arbetet mot politisk extremism. Samverkan går som en röd tråd mellan alla de framgångsfaktorer som vi lyfter fram. Utan samverkan är det svårt att fortlöpande göra korrekta analyser av läget i kommunen eller veta vilka kompetenser, mandat och resurser som ens kollegor eller andra aktörer har. Samverkan är ofta självklar när problemen har uppstått men det är däremellan som den kapacitet som en välfungerande samverkan kan ha, byggs upp. När problemen väl uppstår kommer examensprovet – det är då samverkan sätts på prov.

Alla exempel som tagits upp vittnar om välfungerande och väletablerad samverksansstrukturer. Det gäller både inom kommunen (exempelvis mellan skola, socialtjänst och fritidssektorn) men också mellan kommunen och polis, säkerhets polis. Flera beskriver också framgångsrika samarbeten mellan kommunen och aktörer i civil sektor såsom föreningar och församlingar.

Var uppdaterad på situationen i kommunen

Lokala analyser av vilka grupperingar och tendenser som finns lokalt och vilka potentiella problem som kan komma att uppstå, är en förutsättning för att på ett välriktat sätt kunna förebygga och motverka politisk extremism. Kunskapsuppbyggnad förutsätter samverkan. Problem kan börja gro på en skola eller på en fritidsgård eller upptäckas av en fältarbetare vid ett samtal utanför biblioteket. Polisen har en unik möjlighet att få en överblick av de orosmoment som finns lokalt och hjälpa till att rita den karta som just nu gäller för kommunen. Kunskap handlar också om att kunna identifiera individer som riskerar att dras till politiskt extremistiska grupper eller som redan är medlemmar. Vad händer exempelvis med de ungdomar som inte klarar skolan? Vilka olika grader av politiskt extremistiskt engagemang finns hos olika grupper i kommunen? Har drivande ledare etablerat sig på orten? Med hjälp av sådana analyser är det möjligt att skapa en beredskap och en tydlig roll- och ansvarsfördelning för olika aktörers insatser.

Dra nytta olika aktörers engagemang, kompetenser och styrkor

Både när det gäller fortlöpande kunskapsuppbyggnad och faktiska insatser gäller det att på bästa möjliga sätt dra nytta av lokala aktörers engagemang, kompetenser och styrkor. I exemplen har vi sett flera fall där kommuninvånare genom manifestationer och nätverk har varit aktiva i kampen mot politisk extremism. Ett par kommuner har också etablerat en nära samverkan med församlingar och föreningar som kan ha lättare att få gehör hos de målgrupper som arbetet riktar sig till. Slutsatsen är att ett effektivt arbete mot politisk extremism förutsätter en förmåga att lyckas ta vara på olika aktörers styrkor och hitta utrymme för dem att göra de som de är bäst och de som ligger inom

deras ansvarsområde. Det gäller både kunskapsuppbyggnad och faktiska insatser. Polisen kan exempelvis vara mest lämpad att fokusera på politiska grupperingarnas kärna, där de mest aktiva extremisterna finns. Fältarbetare, skol- och fritidspersonal kan i sin tur fokusera på att förebygga att individer lockas till sådana grupper.

Bygg på den verksamhet som redan finns

Många av de insatser som tagits upp i denna exempelskrift är inte ”nya” i bemärkelsen att de är organiserade som specifika projekt eller har krävt en omorganisering av befintliga verksamheter. De är istället förstärkningar av den verksamhet och det arbete som redan bedrivs i kommunen eller drar nytta av andra aktörers kärnverksamhet. I linje med föregående punkt är en av de största utmaningarna, men även en av de främsta framgångsfaktorerna, förmågan att använda befintlig kompetens och upparbetade relationer på ett effektivt sätt. Att initiera ett arbete mot politisk extremism kan tyckas oöverstigligt men genom att börja i det lilla kan behoven och konturerna för det fortsatta arbetet utkristalliseras. Ett första steg kan exempelvis vara att lyfta in mål om att motverka och förebygga politisk extremism i olika verksamheters styrdokument. Kanske kan även ett värdegrundsprojekt i en skola eller ett besök eller föreläsning hos en muslimsk församling i kommunen ge ringar på vattnet och sätta igång det fortsatta arbetet mot politisk extremism. Att börja i det lilla är bättre än att invänta kraften och engagemanget att starta någon stor ny verksamhet för att motverka och förebygga politisk extremism.

Arbeta på många fronter – främjande, förebyggande och motverkande

Det som blir tydligt hos många av de kommuners och organisationers redogörelser är att de arbetar på många fronter samtidigt. En tydlig framgångsfaktor är att arbeta genom så flera kanaler och utifrån flera olika perspektiv samtidigt. Det stärker bilden av att arbetet gynnas av att bedrivs inom befintliga verksamheter. Det är många gånger svårt att säga om en insats är främjande, förebyggande eller motverkande. I många fall är de alla tre. Många, kanske rent av en majoritet av de exempel som lyfts har inte heller ett specifikt mål att bekämpa politisk extremism utan snarare mot ett helt spektrum av icke-demokratiska och kriminella uttryck hos ungdomar. Poängen är att många insatser stärker varandra. På kort sikt kan det vara absolut nödvändigt att hantera det vill säga aktivt motverka de problem som blossat upp i kommunen. På lång sikt är det breda förebyggande och främjande arbetet mest framgångsrikt.

Sätt individen och inte ideologin i centrum

Det salutogena perspektivet genomsyrar många av de lokala insatserna. Enkelt uttryckt innebär det att utgå ifrån en individs kvaliteter och behov av

sammanhang i arbetet med att hjälpa honom eller henne att hitta plats i samhället. Oavsett vilken samverkan och kunskap som finns eller vilka aktörer som är delaktiga i kampen mot politisk extremism handlar allt i slutändan om att påverka individen. Personer som lyckas skapa en relation till, och samsättningsåtgärder åt individer som befinner sig i politiskt extremistiska grupper eller som riskerar att dras till sådana grupper, är en förutsättning för ett framgångsrikt arbete.

En känsla av tillhörighet och av att vara behövd kan leda långt i arbetet mot politisk extremism. Det är många gånger huvudsakligen det behovet som ungdomar som dras till våldsbejakande falanger av politiska grupper försöker tillgodose. Kan vi tillfredställa det behovet, och skapa känsla av tillhörighet och sammanhang, inom samhällets demokratiska ramar så har vi kommit långt i kampen mot politisk extremism!

Lycka till i det fortsatta arbetet!

Lästips för ytterligare fördjupning

Förslag på ytterligare läsning gällande några lokala exempel:

Värmland: <http://www.bfciv.se/>

Karlskrona: Rundqvist, M. (1999) *Demokratins muskler. Kommunpolitikens och lokala myndighetspersoners åtgärder mot nationalsocialismen i Karlskrona*. CEIFO, Stockholm.

Trollhättan: Blomgren, A. (1999) *Vad gör samhället? Offentlig politik mot rasistiskt och främlingsfientligt våld i Vänersborg, Trollhättan och Uddevalla*. Stockholms universitet: Centre for Research in International Migration and Ethnic Relations, CEIFO. CEIFO:s skriftserie nr 80.

Jönköping: <http://www.jonkoping.se/toppmeny/trygghetochsakerhet/brott sforebyggandearbete.4.78a363881192da98f8c80001514.html>

Lund: <http://www.lund.se/Fritid--kultur/Ungdomspolitik/Ungdomstinget/>

Stockholm: <http://www.stockholm.se/tac>

Winschoten (utvärdering av projektet): http://prev.annefrank.org/upload/Downloads/Deradicalisation_ebook.pdf

Berlin: Mobile Beratung Gegen Rechtsextremismus (MBR): <http://www.mbr-berlin.de/>

Malmö: <http://www.malmo.se/Arkiv/Nyhetsarkiv/Mellansida/Centrala-nyheter/4-8-2009-Slutrapport-fran-Valfard-for-alla-klar.html> och <http://www.malmo.se/Kommun--politik/Sa-arbetar-vi-med/Sa-arbetar-vi-med.../Omradesprogram.html>

Stockholm: <http://www.stockholm.se/jarvalyftet>

Botkyrka: <http://www.botkyrka.se/>

Guds Hus: <http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=650712>

Byrån för lika rättigheter: <http://www.likarattigheter.nu/>

Kista Folkhögskola: <http://www.kistafolkhogskola.se/>

Ibn Rushd: <http://www.ibnrushd.se/>

Övriga lästips

Avhopparverksamhet – Ungdomsstyrelsens analys och förslag på hur samhället kan stödja unga avhoppare. Ungdomsstyrelsens redovisning av uppdrag (IJ2009/2331/DEM). Ungdomsstyrelsen, 2010.

Dialog som samhällets värdegrund. Regeringens skrivelse 2009/10:106.

Hot mot demokrati och värdegrund – en lägesbild från Malmö. Försvårshögskolan, Centrum för Asymmetriska Hot och Terrorismstudier (CATS), 2009.

Lodenius, A. (2006) *Gatans parlament*. Ordfront.

Lahti Edmark, H. (2002) *Förort i fokus – intervention för miljoner. Nordisk forskning om interventioner i ”utsatta” bostadsområden – en kunskapsöversikt*. Integrationsverkets rapportserie 2002:1.

Löw, H (1998). *Nazismen i Sverige 1980–1997*. Ordfront.

Regeringsbeslut IJ2009/2331/DEM. *Uppdrag till Ungdomsstyrelsen att undersöka verksamhet som hjälper unga personer att lämna grupper som främjar hot och våld för att uppnå politiska mål*. 2009-12-17.

Regeringsbeslut IJ2010/262/DEM. *Uppdrag till Säkerhetspolisen att sammanställa en rapport om våldsbejakande islamistisk extremism*. 2010-02-11

Regeringsbeslut IJ2009/2136/DEM. *Medel till Sveriges Kommuner och Landsting för att åskådliggöra exempel på hur extremism i lokalsamhället motverkas och bemöts*. 2009-11-26

Våldsamt politisk extremism – Antidemokratiska grupperingar på yttersta höger- och vänsterkanten (BRÅ-rapport 2009:15) Brottsförebyggande rådet och Säkerhetspolisen, 2009

Lokala insatser mot våldsbejakande politisk extremism

Alla kommuner är unika men har samtidigt mycket gemensamt. Den här exemplarskriften syftar till att ge stöd till kommuner, regioner, föreningar eller andra aktörer som vill stärka sitt arbete mot våldsbejakande politisk extremism. De insatser som beskrivs ska kunna fungera som underlag för samtal och erfarenhetsutbyten och ge konkreta tips på hur lokalt arbete mot politisk extremism kan se ut.

Beställ eller ladda ner på www.skl.se/publikationer eller på telefon 020-31 32 30.

ISBN 000-00-0000-000-0

Sveriges
Kommuner
och Landsting

Post: 118 82 Stockholm
Besök: Hornsgatan 20
Telefon: 08-452 70 00
www.skl.se